

Domonkos Ottó az 1950-es évek óta foglalkozik a kékfestés hagyományainak kutatásával. E több mint fél évszázad alatt több tucat tanulmány jelent meg a tollából ebben a témakörben. Elvitathatatlan érdemei vannak a pápai Kékfestő Múzeum létrehozásában, a gyűjteményi anyag megmentésében, és a dokumentumok eljuttatásában a Veszprém Megyei Levéltárba. Tudatosan kezdte el gyűjteni a kékfestés emlékeit, felkereste és dokumentálta az akkor még működő műhelyeket: interjúkat, videó felvételeket, fotókat készített, az egyes műhelyek mintakincsét a nyomódúcok papírra történő lenyomásával örökítette meg. Több évtizedes munkáját *A magyarországi kékfestés* című, 1981-ben megjelent, öt nívódíjjal értékelt monográfia koronázta. Még ugyanebben az évben a német változat is megjelent, és tervezték az angol nyelvű kiadást is. Ez utóbbi anyagi források hiányában akkor nem valósulhatott meg. A magyar és német nyelvű kötetéről Mollay Károly készített ismertetést a Soproni Szemlében 1982-ben.¹

Az angol nyelvű változatot A pápai Kékfestő Múzeum 2007-ben pályázati forrásokból a szerző 80. születésnapjának tiszteletére adta ki, Sarodi Tibor fordításában, Zsidai Viktória és Méri Edina szerkesztésében. A kötet tartalmilag és képanyagát tekintve szinte teljesen megegyezik a magyar nyelvű eredetivel. Így a bevezetőben nemzetközi kitekintést és fogalommagyarázatot kaphatunk a textilnyomás témakörében, majd az első fejezetben a kékfestés magyarországi előzményeit, korai emlékeit ismerhetjük meg. Ezek egyike a sopronbánfalvi templom leltárában felvett böjti kendő. Az egyházi használatban az úrasztalterítők a legkorábbi tárgyi emlékek. A szervezeti keretek, a festőcéhek a mesterség fejlődését mutatják, melyek a levéltári források dokumentumai alapján követhetők nyomon. Erről a szerző korábbi írásaiban is olvashatunk.² A kékfestés meghonosodásáról, az indigó és az új rezerv eljárás elterjedéséről a rokon-szakmákkal (vászonyomók, tapétanyomók, formakészítők, festők, takácsok) való vitákból ismerkedhetünk meg. Az új festési eljárásról a soproni Kistler krónikából értesülünk, a „kékfestő” szó első írott említése viszont 1770-ből származik. A 18–19. század fordulóján a műhelyek száma már több százra tehető, melyek a kékfestő kelme keresettségét bizonyítják. Ezek közül a 19. század végére néhány megerősödött és gyári szintre fejlődött (pl. az óbudai Goldberger, a pápai Kluge), számos kisebb társuk viszont a nyomasztó osztrák gyáripár hatására

¹ Mollay Károly (ism.): Domonkos Ottó: A magyarországi kékfestés. Budapest, 1980. Blaudruckhandwerk in Ungarn. Budapest, 1981. SSz. 36 (1982), 188–189.

² Domonkos Ottó: Magyarországi festőcéhek I. Arrabona 16 (1974), 109–159.; Uő: Magyarországi festőcéhek II. Arrabona 18 (1976), 49–74.

tönkrement. A 19. század végi recessziót állami gépsegélyekkel próbálták enyhíteni. A 20. század első felében a két világháború, valamint a népviselet változása nyomta rá negatív bélyegét a kékfestő értékesítésére. A talpon maradni akaró műhelyek egy része bevezette a szintartóbb indantrén festést, vagy áttértek a kelmefestésre. A kötet két következő fejezete a technológiával és a formakészítéssel foglalkozik. Ez utóbbihoz párosul a mintakincs különböző történeti rétegeinek bemutatása. A téma körülménye a kékfestő használatának, sokrétű lakás és viseletbeli formáinak, majd továbbélési lehetőségeinek ismeretével zárul.

Az angol nyelvű kötet végére kiegészítésként egy rövid ismertető került, mely az elmúlt negyed évszázad eseményeit taglalja. Így többek között az azóta rendezett kiállításokat és kutatásokat tartalmazza. A pápai Kékfestő Múzeum a ma működő műhelyeknek állandó kiállítást rendezett, valamint gyűjteményi anyagával nemzetközi szinten, három szlovákiai kiállítással is bemutatkozott. Külön kiállítással adózik az intézmény Bódy Irén textiltervező iparművész hagyományörző munkásságának. Szó esik a már évtizedes hagyománnyal bíró nagynyáradi kékfestő műhely köré szerveződő kékfestő fesztiválról, mely a már kevés képviselőt számláló mesterséget népszerűsíti. A gyűjtemény tárgyi anyaga több száz tétellel gyarapodott és létrejött a fokozatosan bővülő, több mint 8000 mintát tartalmazó digitális mintatár.

Az angol nyelvű verzió azzal, hogy széles körben, világszerte eljut kutatók, kézművesek kezébe és a könyvtárakba, utat nyit a magyar kulturális örökség és az indigó kultuszának nemzetközi szintű bemutatásához.

E SZÁMUNK SZERZŐI

Bariska István főlevéltáros, Vas Megyei Levéltár Kőszegi Fiókleveletára, 9731 Kőszeg, Pf. 23.

Bódi Ottó ny. tanár, 9400 Sopron, Madách u. 24.

Csapody Tamás jogász és szociológus, Semmelweis Egyetem, Magatartástudományi Intézet, 1089 Budapest, Nagyvárad tér 4.

Csiszár Attila etnográfus, Soproni Múzeum, 9401 Sopron, Pf. 68.

Dénes Gábor filmrendező, operatőr, DEGA Film Stúdió, 1026 Budapest, Harangvirág u. 11.

Dominkovits Péter főlevéltáros, Soproni Levéltár, 9401 Sopron, Pf. 82.

Domonkos Ottó etnográfus, ny. múzeumigazgató, Soproni Múzeum, 9401 Sopron, Pf. 68.

Józan Tibor, a Soproni Városszépítő Egyesület elnöke, 9400 Sopron, Új u. 4.

Kovács Zsóka gimnáziumi tanár, 9400 Sopron, Ősz u. 20.

Méri Edina múzeumigazgató, Kékfestő Múzeum, 8500 Pápa, Március 15. tér 12.